

บทนำ

เนื่องจากมนุษย์เราไม่สามารถมีชีวิตอยู่โดดเดี่ยวตามลำพังได้ จึงต้องมีการติดต่อเกี่ยว
ข้องกัน ทั้งในด้านธุรกิจการค้าและอื่น ๆ ซึ่งแต่เดิมการติดต่อกันนั้นมักเป็นในแง่ของความช่วยเหลือ
ซึ่งกันและกันด้วยความเอื้อเฟื้อตามสัญชาตญาณ ต่อมาเมื่อมีความก้าวหน้าทางค่านิยมและค่านิยม
ติดต่อกันก็โน้มเอียงไปในทางธุรกิจและหาผลประโยชน์มากขึ้น ประกอบกับมีความจำเป็นที่จะต้อง
มีความผูกพันกันขึ้นในลักษณะที่ฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่ออีกฝ่ายหนึ่งตามข้อผูกพันที่มีอยู่ ความผูกพัน
ดังกล่าวนี้เองที่กฎหมายเรียกว่า "หนี้" (Obligation) หน้าที่ที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติต่อเจ้าหนี้
ตามความผูกพันนี้อาจจะได้แก่การที่จะต้องโอนทรัพย์สินหรือกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่าง
ใดอย่างหนึ่งตามที่ลูกหนี้ไว้กับอีกฝ่ายหนึ่งที่เรียกว่า เจ้าหนี้ ความสัมพันธ์กันในกฎหมายระหว่าง
เจ้าหนี้ลูกหนี้ย่อมก่อให้เกิดอำนาจแก่ฝ่ายเจ้าหนี้ในอันที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากลูกหนี้ได้ แต่
การบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ไม่ใช่ว่าจะสามารถบังคับได้ไม่มีเวลาสิ้นสุด กฎหมายได้กำหนด
ระยะเวลาแห่งการฟ้องบังคับชำระหนี้ไว้ ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวนี้เรียกว่าอายุความนั่นเอง

อย่างไรก็ดี เมื่อมีการทำนิติกรรมสัญญาหรือมีความผูกพันตามกฎหมายอย่างอื่นเกิดขึ้น
แล้ว มิใช่ว่าระยะเวลาซึ่งเป็นตัวกำหนดนับอายุความจะดำเนินรุดหน้าไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีอะไร
สามารถหยุดยั้งได้เลย แต่จะเห็นได้จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งมีความว่า
การรับสภาพหนี้เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172)
กล่าวคือ ระยะเวลาที่ล่วงพ้นมาแล้วไม่นับเข้าเป็นกำหนดอายุความ แต่ต้องนับเริ่มต้นกันใหม่ตั้งแต่
การรับสภาพหนี้มีผลตามกฎหมาย

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

จากการที่ได้ศึกษาหลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องรับสภาพหนี้จากคำอธิบาย
กฎหมายและจากแนวคำพิพากษาฎีกาที่ได้วินิจฉัยข้อกฎหมายเรื่องดังกล่าวมาแล้ว เห็นว่ายังมีข้อที่
ควรจะได้ศึกษาและวิเคราะห์ในรายละเอียดของหลักเกณฑ์ทางกฎหมายต่อไป เพราะเท่าที่เป็น
อยู่ในขณะนี้จะพบว่าในทางคดีแล้วผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงนี้เป็นผลร้ายแก่ทางฝ่ายลูกหนี้
เป็นอย่างมาก จนในบางครั้งฝ่ายเจ้าหนี้มักจะมีการหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ทางลูกหนี้ทำการ

รับรองความเป็นหนี้ การที่ลูกหนี้เข้าทำการรับรองหนี้ไม่ว่าจะโดยการทำเป็นหนังสือหรือด้วยวาจา จะถือเป็นการรับสภาพหนี้หรือไม่ ในบางกรณีลูกหนี้อาจจะเข้ารับรองว่าตนเป็นหนี้แก่เจ้าหนี้เพียง บางส่วนเท่านั้นหาได้ยอมรับในความเป็นหนี้ทั้งหมดไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือลูกหนี้ยังมีข้อโต้แย้ง ในการยอมรับดังกล่าว ปัญหาดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลให้ตีความว่าเป็นการรับสภาพหนี้อันมีผลทำให้ อายุความสะดุดหยุดลงตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้หรือไม่ นอกจากหลักเกณฑ์ในเรื่องการรับ สภาพหนี้แล้ว ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ยังได้มีบทบัญญัติที่มีลักษณะคล้ายและเกิดผลทำนอง เดียวกับการรับสภาพหนี้ เป็นต้นว่าหลักในเรื่องการรับสภาพความผิดโดยสัญญา การละประโยชน์ แห่งอายุความ การขอเปลี่ยนหนี้ใหม่ การขอชำระหนี้เป็นอย่างอื่น หรือแม้กระทั่งในเรื่องการขอ ประนีประนอมยอมความ ซึ่งหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวนี้ต่างก็มีบัญญัติไว้เป็นพิเศษแยกต่างหากจาก การรับสภาพหนี้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วปัญหาที่เกิดขึ้นจนมีการเสนอคดีพิพาทสู่ศาล มักจะพบว่ายังมี การเข้าใจผิดและใช้หลักกฎหมายปรับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นผิดจากเจตนารมณ์ที่แท้จริงแห่งบท กฎหมายในเรื่องนั้น ๆ การปรับหลักกฎหมายผิดนี้อาจเกิดขึ้นเพราะผู้ร่างสัญญาของฝ่ายเจ้าหนี้ หรือลูกหนี้เองยังเกิดความสับสนในการใช้หลักกฎหมายดังกล่าวมากำหนดเป็นข้อตกลงกันใน ระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้ และในบางครั้งมีบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ผู้ค้าประกัน ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่นำทรัพย์สินของตนเองมาจำนอง จำนำ เป็นประกันหนี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรที่จะได้มีการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ในผลทาง กฎหมายของหลักเกณฑ์ในเรื่องทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นนี้ จากที่กล่าวนี้จึงเป็นเหตุผลในเบื้องต้นที่ ผู้เขียนเกิดความสนใจที่จะได้ศึกษาและวิจัยผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นเกี่ยวเนื่องกับการรับสภาพหนี้

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

โดยที่บทบัญญัติเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้ในคำรากฎหมายต่าง ๆ ของไทยได้อธิบายไว้ น้อยมาก และประกอบกับแนวทางคำพิพากษาศาลฎีกาก็ยังเป็นที่ไม่ค่อยแน่ชัดนัก ดังนั้นวิทยานิพนธ์ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์บทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนแนววินิจฉัยของศาล เกี่ยวกับเรื่องนี้ เพื่อให้ทราบถึงความหมายของการรับสภาพหนี้และมูลหนี้ที่มีการรับสภาพหนี้ได้เมื่อ มีการรับสภาพหนี้แล้วจะมีผลผูกพันในหนี้รายนั้นเพียงใด รวมทั้งจะได้อธิบายให้เห็นถึงผลบังคับและข้อ แยกต่างระหว่างการรับสภาพหนี้กับการทำสัญญาประนีประนอม การเปลี่ยนหนี้ใหม่ การรับสภาพ ความรับผิดโดยสัญญาและการละประโยชน์แห่งอายุความ เพราะผลทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ

เรื่องทั้งหมดข้างต้นนี้แตกต่างกันอย่างมาก โดยจะทำการศึกษาและวิเคราะห์โดยยึดถือบทบัญญัติที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็จะศึกษาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ของกฎหมายต่างประเทศ

แนวเหตุผล ทฤษฎีที่สำคัญหรือสมมุติฐาน

การใช้สิทธิเรียกร้องนั้นมีหลักวางไว้ว่า เจ้าหนี้จะต้องบังคับใช้สิทธิเรียกร้องภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งกล่าวกันโดยทั่วไปว่า เจ้าหนี้จะต้องฟ้องร้องเป็นคดีสู่การพิจารณาของศาลภายในกำหนดอายุความ ซึ่งกฎหมายจะกำหนดไว้เป็นการแน่นอนว่ามูลหนี้แต่ละอย่างนั้นมีการกำหนดอายุความนานเท่าใด หากไม่มีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะตัวแล้วก็ถืออายุความหลักทั่วไปคือ 10 ปี และโดยที่อายุความนั้นไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ก็ตามก็ไม่อาจจะตกลงเพื่อขยายออกไปหรือยื่นเข้ามาได้ ดังนั้น ถ้าเจ้าหนี้ฟ้องคดีเมื่อขาดอายุความและลูกหนี้ได้ยกเรื่องดังกล่าวขึ้นต่อสู้ ศาลก็ต้องพิจารณาพิพากษายกฟ้องคดีของโจทก์เพราะเหตุขาดอายุความ จึงเห็นได้ว่าอายุความนั้นเป็นเรื่องที่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นประโยชน์สำหรับทางฝ่ายลูกหนี้แล้วแต่ลูกหนี้จะแสดงเจตนาสละประโยชน์ดังกล่าวนี้

อย่างไรก็ตามลูกหนี้อาจจะกระทำการซึ่งมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงอันมีผลทำให้อายุความที่นับมาตลอดนั้นหยุดไม่นับติดต่อกันไป การกระทำของลูกหนี้ดังกล่าวนี้เรียกว่า "การรับสภาพหนี้" ปัญหาที่ว่าพฤติการณ์อย่างใดจึงจะถือว่าเป็นการที่ลูกหนี้เข้ารับสภาพหนี้ เพราะด้วยทฤษฎีหมายเขียนไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า "อาจเป็นการที่ลูกหนี้ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้อง" จึงเกิดความสงสัยหลายประการทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ ประกอบกับแนวทางคำพิพากษาศาลฎีกายังเป็นที่สับสน ทำให้เกิดปัญหาเมื่อมีการฟ้องร้องคดี

ฉะนั้น ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใครที่จะวางแนวเหตุผลที่สำคัญ หรือสมมุติฐานในเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. บทบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์ของการรับสภาพหนี้เท่าที่มีอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขณะนี้มี ความชัดเจน รัดกุมหรือไม่เพียงใด
2. ในสถานการณ์แต่ละกรณี เจ้าหนี้ควรจะเลือกใช้วิธีการทางกฎหมายวิธีใดถึงจะ

เป็นประโยชน์สำหรับตัวเจ้าหน้าที่สุด ในระหว่างวิธีการรับสภาพหนี้ การแปลงหนี้ใหม่ การประนีประนอมยอมความหรือการร่างข้อตกลง อันถือได้ว่าเป็นกรณีที่ถูกหนี้ละเสียดซึ่งประโยชน์แห่งอายุความ เพราะกฎหมายที่จะนำมาใช้บังคับการแสดงเจตนา เช่นว่ามานี้แตกต่างกันทั้งหลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องจากการแสดงเจตนาดังกล่าว

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยโดยละเอียด

จะเป็นการค้นคว้าและรวบรวมหลักการและหลักเกณฑ์จากตัวบทกฎหมายไทยและต่างประเทศ ความเห็นการตีความของนักนิติศาสตร์และศาล เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักกฎหมายไทยและต่างประเทศ ประกอบกับข้อเท็จจริงอันเป็นพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้คัดเลือกไว้เป็นบรรทัดฐานและวิจัยหาผลสรุปและข้อเสนอแนะและแนวทางทางกฎหมายในเรื่องนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยวิธี Descriptive and analytical method คือ พรรณนาและวิเคราะห์ โดยเมื่อรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ แล้วก็ทำการวิเคราะห์หลักเกณฑ์ ตลอดจนประเด็นโต้แย้งทั้งปวงพร้อมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงการใช้กฎหมายไทยเกี่ยวกับเรื่องการรับสภาพหนี้ให้รัดกุมแน่นอน เพื่อความเป็นธรรมแก่ทั้งฝ่ายลูกหนี้และเจ้าหนี้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การค้นคว้าและรวบรวมหลักการเหตุผลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องการรับสภาพหนี้ในหัวข้อเรื่องดังกล่าวนี้จะทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ รายละเอียด เจตนารมณ์และขอบเขตของหลักกฎหมาย เพื่อเป็นการวางรากฐาน แนวทาง และทฤษฎีสำหรับนักนิติศาสตร์หรือผู้ใช้กฎหมายอื่น ๆ จะได้อรรถาธิบายสอดคล้องตรงกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น สำหรับอำนวยความสะดวกกรรมให้แก่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการรับสภาพหนี้ในอนาคต